

Analysis of School Principals' Practices Regarding Their Occupational Health and Safety Liabilities

Alper Sabuncuoglu (Vice Principal)
Ministry of National Education - Turkey
ORCID: 0000-0001-6859-7024
alpersabuncuoglu@gmail.com

Assoc.Prof.Dr. Osman Ferda Beytekin
Ege University -Turkey
ORCID: 0000-0003-3934-0814
beytekin.ferda@gmail.com

Abstract

The aim of this study is to examine the practices of school principals working in official schools regarding their occupational health and safety obligations in their schools and if any, to reveal their deficiencies, and to make suggestions for eliminating these deficiencies. There search was conducted with descriptive survey model in qualitative research type. In this context, the study group of the study was determined by the easily accessible sampling method as 12 official school principals affiliated to Ministry of National Education in Konak district of İzmir province in the fall semester of 2018-2019 academic year. In the research, in order to collect data, semi-structured interview form developed by the researcher with expert opinion was used, face-to-face interviews were conducted with school principals in order to examine the practices implemented by school principals within the scope of occupational health and safety. The data were analyzed by content analysis method. As a result of the research, it was found out that school principals are aware of their obligations in the legal context and that they are trying to implement occupational health and safety practices in the schools they are in charge of, and that they have various problems especially financial resources.

Keywords: Occupational Health and Safety, School Safety, School Principal.

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 13, No: 2, pp. 39-56

Research Article

Received: 2021-12-28

Accepted: 2022-03-22

Suggested Citation

Sabuncuoğlu, A. & Beytekin, O. F. (2022). Analysis of school principals' practices regarding their occupational health and safety liabilities. *E-International Journal of Educational Research*, 13(2), 39-56. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1049927>

Extended Abstract

Problem: Education and training activities in our schools are constantly differentiating and enriching, as is the case all over the world. This change increases the importance of creating a healthy and safe environment in schools for both students and all staff working in the school. At this point, we come across the term occupational health and safety (Çiçek and Öçal, 2016). Occupational health and safety can be expressed as calculating in advance the dangers and risks that may occur at the workplace and taking the necessary measures before they occur (Özkılıç, 2005). According to the Occupational Health and Safety Law, it is necessary to take protective and preventive measures against risks by performing risk assessment to ensure occupational health and safety at workplaces. Healthy and safe school; It is an environment conducive to learning and teaching in which students, teachers and other school staff feel well physically and psychologically. The formation of this environment will be possible with occupational health and safety practices (Sevdalı, 2019). Modern security risks that school administrators may encounter during their duties require them to have knowledge at the level of security experts in some cases (Goodwin, Cunningham and Childress, 2003). It is possible to eliminate all kinds of risks and dangers that threaten the health and safety of students, teachers and all other personnel in schools, and it is possible to manage occupational health and safety practices correctly (Deliönü and Utlı, 2016). The most defining feature of a safe school environment is the school climate shared by all and a strong school culture (Butcher and Manning, 2005). School administrators are responsible for protecting students from all kinds of dangerous situations, injuries and risks that may occur in the school building, in the departments where school-related activities are carried out and during the transportation of students to the school, and to ensure their safety (Gümü, 2016). School administrators should improve themselves in order to cope with problems related to occupational health and safety, as in the solution of all other problems (Gürkan and Toprakçı, 2018). When the literature on Occupational Health and Safety in Education is examined, it is seen that most of the studies focus on school safety and health (Çay, 2019; Berman, Berman and Gillen, 1999; Rettig, 1999; Archer, 1992; Dwyer, Osher and Warger, 1988; Schneider, Walker and Sprague, 2000; Turhan and Turan, 2012; Dönmez and Özer, 2010; Göksoy, Emen and Aksoy, 2013; Symons, Cinelli, James and Groff, 1997; Goodwin, Cunningham and Childress, 2003; Management Association, 2020; Kandemir, 2020; Srichai, Yodmongkol, Sureephong and Meksamoot, 2013); and also, in some studies, teacher and student OHS trainings are examined (Aksoy, Çevik and Çakıcı, 2013; Türkoğlu and Balkan, 2020; Aydoğan, 2021; Türüdü, 2019); some studies focused on protective OHS activities and management systems (Akan and Çiftçi, 2018; Byard, 2000; Yetim and Toprakçı, 2020; Hoşgörür and Aslan, 2014; Altuntaş, 2005; Hasle and Limborg, 2006; Yorio, Wilmer and Moore, 2015); In some others, it has been observed that teachers and administrators have consulted on OHS (Karatürk, Özdoğan, Özbal and Sağlam, 2017; Korkut and Tetik, 2013; Cereci and Çetin, 2019; Kandemir, 2020). Occupational health and safety practices have brought new responsibilities to school principals in the legal sense, but the specific terminology of the subject has remained far from educational organization, some issues have not been understood or have caused a confusion in the field. For example, the concept of "employer" used in many parts of the relevant legislation does not reflect the current legal status of school principals. On the other hand, misconceptions arise that the concepts such as "work accident" or "dangerous work" in the legislation concern only vocational and technical secondary education institutions to a certain extent. For this reason, the problems and sub-problems related to how occupational health and safety practices are perceived by school principals who are defined as legal leaders in educational institutions constitute the subject of this study. When the relevant literature is examined, it is understood that school safety and health is generally emphasized. This study focuses on the school principal who is in the leading position when we consider the school as an organization. The school principal's obligations in the context of OHS have been examined. With this aspect, it can be said that the work is original. The aim of this study is to examine the practices of school principals working in public schools regarding occupational health and safety obligations in their schools and to reveal the deficiencies, if any, and to make suggestions to remedy these deficiencies.

Method: The research was determined as a qualitative descriptive survey. The descriptive scanning model is a research model that tries to describe and examine the current situation and characteristics of events, entities, groups in their own conditions (Kaptan, 1998). Semi-structured interviews are neither as

rigid as fully structured interviews, nor as flexible as unstructured interviews, they are between the two extremes. Semi-structured interview technique was used because it provides this flexibility to researchers. While forming the study group of the research, the maximum diversity sampling method was chosen among the qualitative research types from the primary schools of the Ministry of National Education in Konak center district of Izmir. The purpose of using "maximum diversity sampling", which is one of the purposeful sampling methods, while determining the sample of the research, is to create a small sample here and to reflect the diversity of individuals who can be a party to the problem in this sample to the maximum extent (Yıldırım ve Şimşek, 2005). In line with the necessary permissions obtained from the administrations of 12 schools selected with maximum diversity sampling, 12 Principals from these schools were contacted on a voluntary basis, and 12 School Principals constituted the study group of the study. 4 of the managers in the working group are women and 8 are men. 2 of the female administrators are branch teachers and 2 are classroom teachers. Eight of the male administrators are classroom teachers. Considering the seniority of the managers, it is seen that the professional seniority of female managers is between 11-15 years and male managers are between 16-20 years, and the average time spent in management is between 6-10 years for women and 11-15 years for men. In the study, a semi-structured interview form consisting of 7 questions was prepared by the researcher by referring to expert opinion by scanning the relevant literature. In order to ensure internal validity, a pre-application was made with two school principals who were evaluated by taking expert opinions in the field of educational sciences and participant confirmation was obtained. The research data collection process was interviewed face-to-face with school principals for about 25 - 35 minutes, and they were asked to elaborate the problems they stated. At the time of the meeting, the opinions of the participants were immediately transcribed, and the results were read at the end of the interview and their confirmation was obtained from the participants. During the interview, the words of the people were transformed into written form and this text was read to the relevant people again and they were asked to check, thus, the participants' confirmation was obtained. It was ensured that the data collected during the interview process reflect the real situation in general. In order to increase the reliability (consistency) of the research, all of the findings were tried to be given directly without comment. Content analysis and descriptive analysis, which are qualitative data analysis methods, were used in the analysis of the data obtained through interviews in the study. In order to ensure confidentiality, each participant has been given a number, using the abbreviation M1, M2,..., to the participating directors. In this context, the coding of the data obtained in the study, finding themes, organizing the codes and themes, defining and interpreting the findings were systematically and gradually analyzed. While analyzing the obtained data, analyzes were made for each sub-problem.

Findings: It has been concluded that all school principals are aware of their legal obligations and that they carry out the work and procedures that need to be carried out in the school within the scope of the relevant law (Law No. 6331). Some of the school principals make observations while determining the risk factors of their institutions. Others set it on the basis of legal bases for occupational health and safety. It is understood that school principals consider in-school risks as physical conditions, student and staff based factors. It was found that they hung warning signs in places considered physically dangerous, where students could be harmed, precautions such as fixing items on walls, and especially training school cleaning staff on how to use the equipment and chemical products they use. School principals focus on the schoolyard in the context of out-of-school risks. It was understood that the physical conditions of the garden, student mobility and duty duties were the basis of the measures they took. While taking preventive measures at school, they suffer from financial and bureaucratic obstacles. Although there is an allowance request module in institutional systems, these requests are generally unanswered. Suggestions for solutions to the problems they encounter do not differ in terms of school and outside of the school. The biggest problem and suggestion of all the principals participating in the research has been focused on finance. Many principals advocate the view of equal distribution of school revenues after being pooled in a common pool in order to avoid financial imbalances between schools.

Suggestions: According to the opinions of school principals, occupational health and safety practices in schools differ according to school types. Therefore, occupational health and safety legislation needs to be privatized specific to school types. Since occupational health and safety is a separate specialty, the entire burden should not be left on the shoulders of managers. Schools should be grouped and

occupational health and safety experts should be appointed for a certain number of schools. A serious financial resource is needed to prepare schools for occupational health and safety. A common pool should be created specific to the province or district, and the accumulated resources should be shared among schools according to the number of students. Schools should not be isolated, keeping in mind that it is an institution that affects the whole society, communication networks should be established in a way that can easily reach the support of all other institutions. Occupational health and safety studies in schools can be done according to school types. In new studies, the quality of occupational health and safety practices should be examined from the perspective of teachers as employees.

Okul Müdürlerinin İş Sağlığı Ve Güvenliği Yükümlülüklerine İlişkin Uygulamalarının İncelenmesi

Alper Sabuncuoğlu (Müdür Yardımcısı)

Milli Eğitim Bakanlığı - Türkiye
ORCID: 0000-0001-6859-7024
alpersabuncuoğlu@gmail.com

Doç. Dr. Osman Ferda Beytekin

Ege Üniversitesi - Türkiye
ORCID: 0000-0003-3934-0814
beytekin.ferda@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, resmi okullarda görev yapan okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu uygulamaları incelemek ve varsa eksikliklerini ortaya çıkararak, bu eksikliklerin giderilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır. Araştırma nitel türde, betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İzmir ilinin Konak ilçesinde bulunan MEB'e bağlı 12 okul müdürü oluşturmuştur. Çalışma grubunda bulunan okul müdürleri amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından uzman görüşüne başvurularak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında hayata geçirdikleri uygulamaları incelemek amacıyla okul müdürleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabii tutulmuştur. Araştırma sonucunda, okul müdürlerinin yasal bağlamda yükümlülüklerinin farkında oldukları, bu yükümlülükleri çerçevesinde görevli oldukları okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını hayata geçirmeye çalıştıkları ve maddi kaynak başta olmak üzere çeşitli sıkıntılar yaşadıkları anlaşılmıştır. Her eğitim kurumuna ya da belirli sayıda kurum için bir İSG uzmanı görevlendirilebilir, İSG için ek maddi kaynak tahsis edilerek fiziksel ortam gerekliliklerinin bu kaynaktan yararlanılarak yerine getirilmesi sağlanabilir, üst yönetimce okulların İSG mevzuatı konusunda neler yapması gerektiği denetlenebilir, bir uzman ekip tarafından periyodik olarak okullar değerlendirilebilir. Okul türleri bazında İSG araştırmalarının artırılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Okul Güvenliği, Okul Müdürü.

**E-Uluslararası
Eğitim
Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 13, No: 2, ss. 39-56

43

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2021-12-28
Kabul: 2022-03-22

Önerilen Atıf

Sabuncuoğlu, A. ve Beytekin, O., F. (2022). Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine ilişkin uygulamalarının incelenmesi, *E-International Journal of Educational Research*, 13(2), 39-56. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1049927>

GİRİŞ

Okullarda hızla değişen ve gelişen teknolojiye, nüfusa, sosyo-ekonomik ve kültürel ortamlara bağlı olarak eğitim-öğretim faaliyetleri de giderek ayrıntılanmakta ve karmaşıklaşmaktadır. Bu karmaşıklığın bir boyutu da okullarda hem öğrenciler hem de kurumda çalışan tüm personel için sağlıklı ve güvenli bir ortam oluşturmanın önemidir. Gerek dünya ölçeğinde gerekse Türkiye de neredeyse her gün en az bir okulda basına yansıyan sağlık ve güvenlik ile ilgili bir haberle karşılaşılabilir (Toprakçı, 2017). Bu durum okullarda iş sağlığı ve güvenliği kavramının önemine işaret etmektedir. İş sağlığı ve güvenliği, insanoğlunun hayatını devam ettirebilmek için çalışmaya başlamasıyla birlikte başlamış, bugüne kadar da evrilerek gelmiştir. Bu temelde kavramsallaştırılırken bazen iş sağlığı kavramının bazen de iş güvenliği tanımı içinde kullanılmıştır (Çiçek ve Öçal, 2016). Bu araştırmada ise ikisi birleştirilerek "iş sağlığı ve güvenliği" kavramı tercih edilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışma mahallinde meydana gelebilecek tehlike ve riskleri önceden hesaplayıp henüz gerçekleşmeden gerekli tedbirleri almak şeklinde ifade edilebilir (Özkılıç, 2005).

6331 sayılı İSG Kanunu'na (2012) göre tehlike; çalışma alanında olan veya çalışma alanı dışından gelebilecek bireylerin ya da malzemelerin zarar görmesine sebebiyet verebilecek ihtimallerin tümüdür. Risk ise tehlikelerden dolayı ortaya çıkabilecek her türlü zararlı neticenin meydana gelme potansiyelidir. Risk değerlendirme ise tehlikelerden doğan risklerin öngörülmesi ve var olan kontrol mekanizmalarının kabul edilebilir olup olmamasına karar verme sürecidir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre, iş yerlerinde kapsamlı bir risk değerlendirmesi yapılmalı ve yapılan risk değerlendirmesine göre her türlü tehlike için gerekli kontrollerin sağlanarak tüm önlemlerin alınması gerekir.

Okulu bir bütün olarak düşündüğümüzde okulun parçaları olan öğretmen, öğrenci ve ilgili olan tüm kişilerin güvenli bir ortamda olmalarını sağlamak geleceğe de hazırlık yapmak anlamına gelmektedir. Sağlıklı ve güvenli okul; öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer okul çalışanlarının kendilerini beden ve psikolojik olarak iyi hissettikleri öğrenme ve öğretmeye elverişli ortamdır. Bu ortamın oluşması ise iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarıyla mümkün olacaktır. Okullarda kapsamlı bir risk değerlendirme yapılarak çalışanların sağlığını tehdit eden tehlikeler ve riskler için koruyucu tedbirler alınması iş sağlığı ve güvenliğine verilen önemin göstergesidir (Kök Sevdalı, 2019). Okullar sahip olduğu sınıf, atölye ve kaç katlı olduğu gibi özelliklerine göre büyük değişiklik gösterirler. Hiçbir okulun özellikleri birbiri ile aynı olmadığına göre alınması gereken tedbirlerin de birbirinden farklı olması gerekmektedir.

Okulların işletilmesi, düzgün işleyen, iyi personel, sağlam ve sağlıklı tesisler, müşteri memnuniyeti, üretken sonuçlar ve yaratıcılık ve yaratıcılık için alan gerektiren karmaşık bir iş operasyonu olarak görülebilir (Mudarrı, 2006). Ana öğesinin birey olduğu eğitim örgütleri, çevreye oryante olmak, fiziksel olarak gerekli değişimleri bünyesine katmak, teknolojik ilerlemeleri de takip etmek zorundadır. Bu süreçler işletilirken de öngörülmesi ve önlenmesi gereken tehlikeler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla eğitim yöneticilerinin, birçok insanın bir araya geldiği eğitim kurumlarını daha güvenli hale getirmesi, olası kaza durumlarında ise öğretmen ve öğrencilere engelleyici önlemlerde daha güvenli olmasını sağlaması, bu önlemlerle birlikte olası olabilecek kazalarda veya risklere karşı zamanında müdahalede bulunması beklenmektedir. Bir okul yöneticisinin okul sağlığı bağlamında yeterli bilgi ve beceriye sahip olması etkili liderlik özelliklerinden biridir (Symons, Cinelli, James ve Groff, 1997). Gelişen ve değişen dünya okul yöneticilerinin karşısına modern riskleri getirerek yöneticilerin de bir uzman seviyesinde bilgi sahibi olmasını gerekli kılmıştır (Goodwin, Cunningham ve Childress, 2003).

Okullarda bulunan öğrenci, öğretmen ve diğer tüm personelin sağlığı ve güvenliğini tehdit eden her türlü risk ve tehlikenin ortadan kaldırılabilmemesi, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının doğru yönetilebilmesi ile mümkün olmaktadır. Yönetilen bu uygulamaların ise okulun stratejik hedefleri ile uyumlu, günden güne değişen ve gelişen teknolojik imkânlarla göre güncellenebilir olması gerekir. İSG uygulamaları gerçek manasıyla okullarda uygulanabildiğinde okul iklimine katkı sağlamaktadır. Öğretmenlerin okula olan bağlılıkları İSG bağlamında zayıf olan okullara göre manidar farklılıklar göstermektedir. Ayrıca oluşabilecek herhangi bir olumsuz durumda ise maddi ve manevi kayıplar en aza indirgenebilmektedir (Deliönü ve Utlu, 2016). Güvenli bir okul çevresinin en belirleyici özelliği herkes tarafından paylaşılan okul iklimi ve güçlü bir okul kültürüdür (Butcher ve Manning, 2005).

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014) 39. maddesine göre müdür; okulun öğrenci, her türlü eğitim ve öğretim, yönetim, personel, tahakkuk, taşınır mali işlerinden sorumludur. Bunlara ek olarak okul müdürü yazışma, eğitici ve sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, taşınan eğitim, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik ile Bakanlık ve İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri'nce verilen diğer görevlerin yerine getirilmesini de sağlar. Okullar da 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012) kapsamındadır. İşveren sıfatıyla okul müdürlerinin, çalışan ve hizmet veren sıfatıyla öğretmenlerin kanun ve yönetmeliklere göre birtakım sorumlulukları mevcuttur. Okul yöneticileri, okul binasında, okul ile ilgili faaliyetlerin yürütüldüğü bölümlerde ve öğrencilerin okula ulaşmaları esnasında oluşabilecek her çeşit tehlikeli durum, yaralanma ve risklerden öğrencileri korumak ve güvenliklerini sağlamakla sorumludur (Gümü, 2016). Okul yöneticilerinin liderlik, denetleyicilik, okul çevre ilişkisini kolaylaştırma, kültürün aktarımı gibi kendilerine biçilen rolleri ve beklentileri karşılamaları için kendilerini geliştirmeleri ve yetiştirmeleri gerekmektedir. Yöneticiler özellikle de göreve yeni başlayan yöneticiler görevlerini yerine getirirken birçok problemle karşılaşabilirler. Bu problemlerin sebebi okulun farklı bileşenleri olabileceği gibi okul dışından faktörler de olabilir (Yetim ve Toprakçı, 2020). İSG ile ilgili bilgi eksikliği söz konusu problemlerden biri olarak da görülebilir. Okul yöneticileri diğer bütün problemlerin çözümünde olduğu gibi İSG ile ilgili sorunlarla başa çıkabilmek adına kendilerini geliştirmelidirler (Gürkan ve Toprakçı, 2018).

Eğitimde İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alanyazın incelendiğinde çalışmaların birçoğunda okul güvenliği ve sağlığı (Çay,2019; Berman, Berman ve Gillen, 1999; Rettig, 1999; Archer, 1992; Dwyer, Osher ve Warger,1988;Schneider, Walker ve Sprague, 2000;Turhan ve Turan, 2012; Dönmez ve Özer, 2010; Göksoy, Emen ve Aksoy, 2013; Symoans, Cinelli, James ve Groff, 1997; Goodwin, Cunningham ve Childress, 2003; Management Association, 2020; Kandemir ve Argon, 2020; Srichai, Yodmongkol, Sureephong ve Meksamoot, 2013) üzerinde durulduğu; ayrıca bazı çalışmalarda da (Aksoy, Çevik ve Çakıcı, 2013; Türkoğlu ve Balkan, 2020; Aydoğan, 2021; Türüdü, 2019) öğretmen ve öğrenci İSG eğitimlerinin incelendiği; bazı çalışmalarda ise (Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Byard,2000; Yetim ve Toprakçı, 2020; Hoşgörür ve Aslan, 2014; Altuntaş, 2005; Hasle ve Limborg; 2006; Yorio, Wilmer ve Moore, 2015) koruyucu İSG faaliyetleri ve yönetim sistemlerine yoğunlaştığı; diğer bazılarında ise (Karakütük, Özbal ve Sağlam; 2017; Korkut ve Tetik, 2013; Cereci ve Çetin, 2019; Kandemir, 2020) İSG konusunda öğretmen ve yönetici görüşlerine başvurulduğu görülmüştür.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları, eğitim yöneticilerine yasal bağlamda yeni yükümlülükler getirmiştir fakat bu uygulamalar eğitim örgütlerine uzak kalmış, tam anlaşılammış ya da yanlış anlaşılacak karışıklık oluşmasına sebebiyet vermiştir. Örnek vermek gerekirse mevzuatta bulunan "işveren" kavramı bir okul müdürünün yasal tanımı ile benzeşmemektedir. Diğer taraftan mevzuatta bulunan "iş kazası" veya "tehlikeli iş" gibi kavramlar, yalnızca mesleki ve teknik liseleri kısmen alakadar ediyor gibi bir yanılgıyı doğurmaktadır. Amerika'da 1996 yılından beri iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının nasıl eğitim sistemine entegre edileceğine odaklanılmaktadır. Bunun için 2003 yılında Quebec şehrinde ikincisi düzenlenen İSG Entegrasyonu konulu uluslararası sempozyumda belirlenen İSG uygulamalarının entegrasyonu ilkeleri sisteme yansıtılmıştır (Schulte, Stephenson, Okun, Palassis ve Biddle, 2005). İsveç'te ise 9 yaş grubu öğrencilerin İSG eğitimlerinde birincil etken olan okul müdürü ve öğretmenlerin bilgi seviyelerine yönelik düzenlemeler yapılmaktadır (Andersson, Gunnar ve Rosen, 2015). Bu iki örnekten de anlaşılacağı gibi yurt dışında İSG eğitimin bir parçası haline getirilmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde ise İSG uygulamaları mevzuat kaynaklı ortaya çıkmış ve okul müdürlerine sorumluluk olarak yüklenmiş bir iş seti olarak görülmektedir. Bu sebeple iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının eğitim kurumlarında yasal lider konumunda tanımlanan okul müdürleri tarafından nasıl anlaşıldığı ile ilgili olarak problem ve alt problemler bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da farkedilebileceği üzere alanyazında genellikle okul güvenliği ve sağlığı üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışma ise okulun lideri konumundaki okul müdürünün iş sağlığı ve güvenliği kavramsalındaki pozisyonu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Buna göre, çalışmada okul müdürünün İSG bağlamında yükümlülükleri incelenmiştir. Bu yönü ile çalışmanın özgün nitelikte olduğu söylenebilir. Buna çalışmanın amacı resmi okullarda görev yapan okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine ilişkin okullarında gerçekleştirmiş olduğu uygulamaları incelemek ve varsa eksikliklerini açığa çıkararak, bu eksikliklerin giderilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır.

YÖNTEM

Araştırma nitel türden betimsel tarama olarak belirlenmiştir. Betimsel tarama modeli olayların, varlıkların, grupların, mevcut durum ve özelliklerini kendi koşullarında betimlemeye ve incelemeye çalışan bir araştırma modelidir (Kaptan, 1998). Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 2005). Sosyal bilimler, insan davranışlarını sosyal bir çevrede anlamlandırıp yorumlamayı gerektiren bilim dallarından oluştuğuna göre, sosyal bilimler alanına ilişkin araştırmalar fen bilimlerinde olduğu gibi olguları etkileyebilecek tüm dış faktörlerden soyutlanmış, laboratuvar gibi bir çalışma ortamında gerçekleştirilemez. Buna karşılık, sosyal bilimlerde tüm olgular ve olaylar yumağından çıkarımlar yapılarak belirli sonuçlara varılmak istendiğinden nitel çalışmalar bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda nitel araştırmalar, ürünlerden ya da çıktılardan daha çok süreç ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla nitel araştırmalarda anlamlar önem taşımaktadır (Yılmaz ve Altinkurt, 2011). Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı ve esnekliği nedeniyle, yazmaya ve doldurmaya dayalı testler ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması ve belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşmeler ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek, iki uç arasında yer almaktadır. Araştırmacılara bu esnekliği sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluştururken, İzmir ili merkez Konak ilçesinde bulunan MEB'e bağlı okullardan nitel araştırma türlerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın örnekleme belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden "maksimum çeşitlilik örneklemesine" başvurulmasının amacı, burada küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilmiş olan 12 okulun yönetimlerinden alınan gerekli izinler doğrultusunda, gönüllülük esasına dayalı olarak bu okullardaki 12 Müdür ile iletişime geçilmiş ve 12 Okul Müdürü, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan yöneticilerden 4'ü kadın 8'i erkek yöneticiden oluşmaktadır. Kadın yöneticilerin 2 tanesi branş öğretmeni 2'si sınıf öğretmenidir. Erkek yöneticilerin ise 8'i sınıf öğretmenidir. Müdürlerin kıdemleri göz önünde bulundurulduğunda kadın yöneticilerin mesleki kıdemleri 11-15 yıl aralığında erkek yöneticilerin ise 16-20 yıl aralığında oldukları, yöneticilikte geçen süreleri ise ortalama olarak kadınlarda 6-10 yıl aralığında erkeklerde ise 11-15 yıl aralığında seyrettiği görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Yapılan çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan, içerisinde 7 soru bulunan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form hazırlanırken ilgili literatür taranmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur. İç geçerliliğini elde etmek adına eğitim yönetimi alanında uzman görüşüne başvurularak değerlendirilmiş, katılımcı teyidi alabilmek için iki okul müdürü ile ön uygulama yapılmıştır. Örnek olarak iki okul müdürü ile yapılan görüşmeler kullanılan görüşme formuna konu ile eksikliklerin giderilmesi için sondalar açık hale getirilmiştir. Bu aşamalardan geçilerek oluşturulan görüşme formu geliştirilerek kullanılmış olup form ile ilgili tüm çalışmalar uzman bilgisi alınarak hazırlanmıştır. Katılımcılara Ek-1 görüşme formunda yedi adet soru sorulmuştur. Bu sorular açık uçlu olarak hazırlanmıştır ve temel sorun ve çözüm yollarını içermektedir. Araştırmaya katılan bütün okul yöneticilerine aynı form ile gidilerek bütünsel sonuç elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı olan görüşme formu iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde bulunan sorular yöneticilerin demografik özelliklerine dair sorulardır. İkinci bölümde ise okul yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği yükümlülüklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Görüşmenin her alanda kullanılabilecek genel bir bilgi toplama yöntemlerden olduğunu ve araştırmaya konu olan görüşme sırasında anlaşılmayan konularda açıklama, soru sorma ve tamamlamaya olanak verdiğine dikkat çekmiştir (Çelikten, 2001). Aynı zamanda gerekli sondalarla amaca uygun cevapların alınmasına olanak sağladığını amaca daha kısa sürede ulaştırdığını vurgulamıştır. Okul yöneticileri ile ortalama 25-30 dakika arasında yüz yüze görüşülerek araştırmanın sorunları hakkında

fikirlerinin sunulması istenilmiştir. Katılımcıların görüşleri aynı anda yazılı hale getirilmiş ve yazılanlar katılımcılara okunarak teyitleri alınmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Yıldırım ve Şimşek (2013), nitel araştırmalarda toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamasının geçerliğin önemli ölçütleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Betimsel analiz tekniğinin kullanıldığı nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemli bir etkidir (Ratcliff, 1995). Bu nedenle bu araştırmanın geçerliğinin sağlanması için veri analizi süreci ayrıntılı olarak açıklanmış, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi ifadelerine doğrudan yer verilmiştir. Katılımcıların kendi yazdıklarından üretilenlere bulgular kısmında yer verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca geçerlik için bir diğer önemli etken ise ilgili araştırmalar arası tutarlılıktır (Ratcliff, 1995). Görüşme esnasında yöneticilerin beyanları yazıya aktarılmış ve bu yazılanlar ilgili kişilere tekrar okunarak kontrol etmeleri istenmiş, böylece katılımcılardan teyidi alınmıştır. Görüşme sürecinde toplanan data genel anlamda gerçek durumu yansıtmaya sağlanmıştır. Araştırmanın tutarlılık seviyesini yükseltmek için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan aktarılmaya çaba sarf edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada görüşme yolu ile elde edilmiş verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemleri olan içerik analizi ile betimsel analiz kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır. Betimsel analizde ise elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan görüşme metinlerinin incelenmesinde önceden belirlenmiş bir kavramsal çerçeve olduğundan bu iki analiz tipi bütünleştirilerek kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalar göre özetlenir yorumlanır. Görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Örneğin; çalışmamızda önceden belirlenen "Okul İçi Risklere Karşı Alınan Önlemler" ana temasından yola çıkarak oluşan "Elektrik panolarının hemen önünde, zeminde standartlara uygun lastik paspas bulundurulmalıdır." görüşü ile birlikte "Elektrik Panosu" kodu oluşmuş ve bu kod "Fiziki Koşullara Bağlı Önlemler" kategorisine eklenmiştir. Ardından oluşturulan betimlemeler açıklanır ve yorum yapılır, sebep-sonuç ilişkileri incelenir ve bazı neticelere varılır. Araştırmacının yapacağı yorumlar ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye dönük tahminlerde bulunulması da kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Gizliliği sağlamak açısından katılımcı olan müdürlere M1, M2,...kısaltması yapılarak her bir katılımcıya numara verilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmada da elde edilen verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların temaların düzenlenmesi bulguların tanımlanması ve yorumlanması sistematik ve kademeli olarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilirken her alt probleme ilişkin çözümler yapılmıştır.

BULGULAR

1. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki yasal yükümlülükleri

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki yasal yükümlülükleri ilişkin kategori, kod ve görüşlere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Görüşler
Yasal	6331 sayılı İSG Kanunu (N:12)	"6331 sayılı kanun kapsamında çok fazla sorumluluğumuz bulunmaktadır."

Görüşme yapılan tüm okul müdürleri ortak cevap olarak 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yasal yükümlülüklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Buna örnek olarak M5'in;

"Okul müdürü olarak 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında okul ortamındaki iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüyüz."

Ayrıca M9'un;

"6331 sayılı yasa gereğince işveren; çalışma ortamının ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlama, sürdürme ve geliştirme amacı ile iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapar ve yaptırır."

şeklindeki görüşleri tüm okul müdürlerinin 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yükümlülükleri bulunduğunu ve yasal yükümlülüklerinin farkında olduklarını göstermektedir.

2. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlem gerektiren risk faktörlerini belirleme yolları

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki önlem almasını gerektiren risk faktörlerini nasıl belirlediklerine ilişkin kategori, kod ve görüşlere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında önlem almasını gerektiren risk faktörlerini nasıl belirlediklerine ilişkin görüşler

Kategori	Kod	Görüşler
Yönetmelik	İSG Risk Değerlendirme Formu (N:4)	"Okul risk değerlendirme formu ile değerlendirme yapar, kontrol formu haricinde eksiklik varsa onları da ilave ederim."
Gözlem	Uzman İncelemesi(N:3) Okul İSG Komisyonu Değerlendirmesi (N:2)	"İSG uzmanlarının kuruma görevlendirilerek risk faktörlerini belirlemesi gerekmektedir." "Risk teşkil eden durumları okulumuzun İSG komisyonu incelemekte ve eksiklikler tarafımıza bildirilmektedir."
Görüş	Ramak Kala Olay Kutuları(N:3)	"Ramak Kala kutularındaki tutanaklara bakarak risk değerlendirmesinde bulunurum."

Okul müdürleri okulları ile ilgili önlem alması gereken risk faktörlerinin tespitinde çeşitli uygulamalardan faydalandıkları ve okul müdürlerinin çoğunluğunun gözlem yoluyla risk faktörlerini tespit ettikleri görülmektedir. M1'in;

"İSG uzmanlarının kuruma görevlendirilerek risk faktörlerini belirlemesi gerekmektedir."

şeklindeki ifadesi ve M9'un;

"Risk teşkil eden durumları okulumuzun İSG komisyonu incelemekte ve eksiklikler tarafımıza bildirilmektedir."

ifadesi gözlem yolunu sıklıkla kullandıklarını gösterir niteliktedir.

Okul müdürleri okulları ile ilgili önlem alması gereken risk faktörlerinin tespitinde gözlem haricinde yasal metinlere bağlı kalarak da risk değerlendirmesinde bulunmaktadırlar. M7'nin;

"Okul risk değerlendirme formu ile değerlendirme yapar, kontrol formu haricinde eksiklik varsa onları da ilave ederim."

şeklindeki ifadesi kontrol formlarının önemini vurgulamaktadır.

Ayrıca okul müdürleri risk tespitinde bulunurken okullarda bulunan ramak kala kutularında saklanan tutanaklarda da faydalanmaktadır. M11'in;

"Ramak Kala kutularındaki tutanaklara bakarak risk değerlendirmesinde bulunurum."

şeklindeki ifadesi ramak kala olay tutanaklarının da önemini göstermektedir.

Bu veriler ışığında okul müdürleri risk değerlendirmesi sürecinde yasal metinlerden farklı yöntemlerden faydalanarak değerlendirme yaptıkları anlaşılmaktadır.

3. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi risklere ilişkin aldığı önlemler

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemlere ilişkin kategori, kod ve görüşlere Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi risklere ilişkin aldığı önlemlere ait görüşler

Kategori	Kod	Görüşler
Fiziki	Islak zeminler (N:2)	"Islak zemin uyarı levhalarıyla önlem alınmaktadır." "Acil çıkış uyarı levhaları bulunmalı."
	Acil çıkışlar (N:2)	"Elektrik panolarının hemen önünde, zeminde standartlara uygun lastik paspas bulundurulmalıdır."
	Elektrik panoları (N:1)	
Öğrenci	Pencere kilitleme (N:2)	"Öğrencilerin kullanımında olan alanlarda bulunan pencerelerde çocuk kilidi bulundurulmadır." "Merdivenlerde çocukların kayıp düşmemesi için kaydırmaz bant yaptık."
	Merdivenler (N:1)	"Sınıf içinde tehlike oluşturabilecek eşyaları duvarlara sabitleme çalışmasını yapmaktayız."
	Devrilebilecek araç gereçler (N:1)	
Personel	Temizlik kimyasalları (N:2)	"Kimyasalların nasıl kullanılması gerektiğine dair personele uzman kişiler tarafından eğitim verilmesini sağladık." "Küçük tadilat işleri için sahip olduğumuz aletlerin koruyucu ekipman takmadan kullanılmaması hususunda bilgilendirme yaptık."
	Bakım onarım araç gereçleri ve koruyucu ekipman (N:1)	

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemlere ilişkin en çok fiziki imkânlar ile ilgili önlemler aldığı M12'nin;

"Okulumdaki zeminlere sık sık paspas yaptırdığımdan öğrencilerin kayıp düşmesini engellemek için ıslak zemin uyarı levhalarıyla önlem almaktayım."

Ayrıca M5'in;

"Okullarda oluşabilecek acil bir durumda öğrencileri yönlendirecek ve en yakın toplanma alanına en kısa sürede, güvenli bir şekilde ulaşmalarını sağlayacak olan acil çıkış uyarı levhaları bulunmalı."

Bu ifadeler ile paralel bir şekilde M6'nın;

"Elektrik panolarının hemen önünde, zeminde standartlara uygun lastik paspas bulundurulmalıdır."

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemlere ilişkin önlemler göz önüne alındığında okul için risklerde öğrenci kaynaklı risklerinde azımsanmayacak kadar çok ve önemli olduğu göze çarpmaktadır. Buna bağlı olarak M8'in;

"Öğrencilerin kullanımında olan alanlarda bulunan pencerelerde çocuk kilidi bulundurulmadır."

M1'in;

"Merdivenlerde çocukların kayıp düşmemesi için kaydırmaz bant yaptık."

M7'nin;

"Sınıf içinde tehlike oluşturabilecek eşyaları duvarlara sabitleme çalışmasını yapmaktayız."

şeklindeki ifadeleri okul içi faktörlerde okul müdürlerinin öğrenci kaynaklı risklere de büyük önem verdiğini göstermektedir.

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemlere ilişkin fiziki imkânlar, öğrenci kaynaklı unsurlar ile beraber personel kaynaklı risklere yönelik önlemler aldığı M3'ün;

"Kimyasalların nasıl kullanılması gerektiğine dair personele uzman kişiler tarafından eğitim verilmesini sağladık."

şeklindeki ifadesi ve M10'un;

"Küçük tadilat işleri için sahip olduğumuz aletlerin koruyucu ekipman takmadan kullanılmaması hususunda bilgilendirme yaptık."

ifadesi personel kaynaklı riskleri en aza indirmek için okul müdürlerinin titizlikle çalışma sürdürdüklerini göstermektedir.

Tüm bu veriler ışığında okul içi riskler okul müdürleri açısından farklı değerlendirilmekte ve birçok çözüm önerisi sunulmakta ayrıca okul müdürleri riskleri tamamen bertaraf etmek için gayret göstermekte, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise riskin kabul edilebilir seviyeye indirilmesi için uygulamalar yapmaktadır. Ayrıca önlem alınan okul içi risk faktörleri okul türüne, öğrenci ve personel sayısına göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

4. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı risklere ilişkin aldığı önlemler

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemlere ilişkin kategori, kod ve görüşlere tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 4: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı risklere ilişkin aldığı önlemlere ait görüşleri

Kategori	Kod	Görüşler
Fiziki	Demir bahçe kapısı (N:6)	“Okulumuzun demir olan bahçe kapısının düşme, devrilme riskine karşı yüksekliği düşürülmüş ve yere sabitlenmiştir.” “Bahçe zemininin düzeltilebilmesi için gerekli yazışmalarda bulunuyoruz.”
	Bahçe zemini (N:2)	“Kış gelmeden önce bahçeden bulunan ağaçların budama işlemlerini yaptırıyoruz.”
	Bahçede bulunan ağaçlar (N:1)	
Öğrenci	Oyun alanları (N:2)	“Oyun alanlarının bir bölümünün zeminini tartan yaptık.”
Personel	Nöbetçi öğretmenler (N:1)	“Nöbet alanlarının geniş olmasından dolayı olası kazaları engellemek için nöbetçi öğretmen sayısı artırdık.”

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemlere dair bulgular incelendiğinde okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun fiziki koşullardan kaynaklı sorunlara yönelik önlemler aldığı M4’ün;

“Okulumuzun demir olan bahçe kapısının düşme, devrilme riskine karşı yüksekliği düşürülmüş ve yere sabitlenmiştir.”

M10’un;

“İSG tanımında da yer aldığı üzere okullardaki iş sağlığı ve güvenliği okul bahçe kapısı ile başlar sözcüğünü dikkate aldığımdan okulda en büyük sorun oluşturan yerlerden biri olan okul dışı kapısının öğrencilerin kolay bir şekilde açıp kapamasını engellemek için otomatik hale dönüştürdüm.”

Şeklindeki ifadeleriyle desteklenmekte, bunların yanı sıra M8’in;

“Velilerden gelen şikâyetler ve öğrencilerin sağlığı açısından olumsuz etkilenmelerini yaranmalarını engellemek üzere bahçe zemininin düzeltilebilmesi için yerel yönetimler ile gerekli yazışmalarda bulunmaktayım.”

Ayrıca M2’nin;

“Okulumuzda kışları rüzgâr çok sert esiyor. Bundan dolayı da ağaç dalları kırılarak öğrencilerin, öğretmenlerin ve hatta velilerin üzerine düşebiliyor. Bu sebepten ötürü kış gelmeden önce bahçeden bulunan ağaçların budama işlemlerini yaptırıyoruz.”

şeklindeki ifadeleri okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı risk faktörlerine karşı aldığı önlemlerden fiziki koşulların yeri oldukça önemli olduğu görülmektedir. Fiziki koşulların haricinde öğrenci kaynaklı unsurlarda okul müdürlerinin aldığı önlemler arasında olup M1’in;

“Öğrenciler oyun oynarken oyunun heyecanına bağlı olarak dikkatsiz davranabilmekte ve yaranmalar ile oyunlar sonuçlanmakta. Bu durumun önüne geçmek için ise oyun alanlarının bir bölümünün zeminini maliyeti yüksek olmasına rağmen tartan yaptırıldı.”

şeklindeki ifadesi bu durumu desteklemektedir. M9 ise;

“Okulumuzun nöbet alanlarının geniş olmasından dolayı olası kazaları engellemek için nöbetçi öğretmen sayısı artırdık.”

cümlesi ile okul müdürlerinin okul dışı risk unsurlarına ilişkin aldığı önlemler arasında öğretmen kaynaklı durumların olduğu da görülmektedir.

5. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklar

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemlere ilişkin kategori, kod ve görüşlere tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 5: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldıkları önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara ait görüşler

Kategori	Kod	Görüşler
Bütçe	Mali kaynak yetersizliği (N:6) İSG ürünlerinin standartlar gereği pahalı oluşu (N:4)	"Alınacak önlemlerin çoğu satın almayı gerektiren şeylerdir ve okulların çoğu maddi sıkıntılardan dolayı zorluk yaşamaktadır." "İSG ürünleri Avrupa standartlarında olan ürünler olduğundan pahalı olmakta ve biz bunları temin etmekte güçlük çekmekteyiz."
Bürokratik	Resmi prosedürlerin fazla olması (N:2)	"Bürokratik olarak ağır sorumluluk altında olmamıza rağmen yönetici sorumluluk sigortamız yok."

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara dair veriler incelendiğinde okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun maddi kaynakların yetersizliğinden şikâyet ettikleri ve bu anlamda zorluk yaşadıkları M7'nin;

"Okul müdürü olarak okul içi risklere karşı birçok almak istediğim önlem var ama alınacak önlemlerin çoğu satın almayı gerektiren şeylerdir ve okulların çoğu maddi sıkıntılardan dolayı zorluk yaşamaktayım."

Ve M11'in;

"İSG ürünleri Avrupa standartlarında olan ürünler olduğundan pahalı olmakta ve biz bunları temin etmekte güçlük çekmekteyiz. Tabi ki biz de okulumuzun içinde bulunana riskleri engellemek için düşük standartlı malzemeler (merdiven fileleri, kaydırmaz bantlar vb.) kullanmak istemeyiz."

şeklindeki ifadesi okul müdürlerinin okul içi riskleri önlemek için yapılan çalışmalarda maddi konuda sıkıntı yaşadıklarının göstergesidir. Bunun yanı sıra M9'un;

"Okul müdürü olarak okul içi sorunları çözerken birçok ağır bürokratik sorumluluk altındayız. Buna rağmen yönetici sorumluluk sigortamız yok. Bu da bizim riskleri çözerken tedirgin olmamıza ve karar almamıza etki etmektedir."

şeklindeki ifadesi ise okul müdürlerinin sadece maddi kaynaklardan dolayı sıkıntı çekmediklerini bürokratik engellerin de olduğunu göstermektedir.

6. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklar

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara ilişkin kategori, kod ve görüşlere tablo 6'de yer verilmiştir.

Tablo 6: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldıkları önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara ait görüşler

Kategori	Kod	Görüşler
İletişim	Yetki belgeleri (N:7)	"Elektrik panosu, kazan dairesi, baca gibi alanların periyodik kontrollerinin farklı kurumlar tarafından denetlenmek istenmesi karışıklık yaratıyor."
Çevresel	Okul çevre güvenliği (N:5)	"Yetki alanımız dışında kalan bölgelerde okulumuzu etkileyen risk faktörleri hususunda iletişim sıkıntısı yaşıyoruz."

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul dışı riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklar ile ilişkin veriler incelendiğinde M5'in;

"Okul müdürü olarak okulumun elektrik panosu, kazan dairesi, baca gibi alanların periyodik kontrollerinin farklı kurumlar tarafından yapılmak isteniyor. Okulumuza hem gelerek hem okulumuzu telefon ile arayarak yetkinin kendilerine verildiğini iddia ediyorlar. Bu durum da büyük bir karışıklığa meydan veriyor."

şeklindeki ifadesi ve M6'nın;

"Yetki alanımız dışında kalan bölgelerde okulumuzu etkileyen risk faktörleri hususunda iletişim sıkıntısı yaşıyoruz."

şeklindeki söylemi ile kurumlar arası iletişim sıkıntısının varlığını da gözler önüne sermektedir.

7. Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi ve dışı riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklar

Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi ve dışı riskler için aldığı önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara ilişkin önerilerine ilişkin kategori, kod ve görüşlere tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7: Okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi ve dışı riskler için aldıkları önlemleri hayata geçirirken karşılaştıkları zorluklara ilişkin önerilerine ait görüşler

Kategori	Kod	Kodlanmış Görüşler
Ekonomik	Maddi kaynak eksikliğinin giderilmesi(N:6)	"Alanda kullanılacak mali kaynakların merkezden bağımsız olarak okul tarafından kullanılmasına izin verilebilir."
Bürokrasi	Sosyal güvenlik politikasının ağır olması, bürokratik engeller(N:5)	"Yazışmalar daha kısa sürede sonuçlanacağı şekilde, silsileden uzak bir şekilde doğrudan talep edilebilir."
Sosyal	Okul-çevre etkileşiminin azlığı(N:1)	"İSG ile ilgili okul çevresinde yer alan tüm birimlerin etkileşim içerisinde olması ve haberleşmeye açık olması gereklidir."

Okul müdürleri ile yapılan görüşmede okul müdürlerinin çoğunluğunun iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okul içi riskler için aldıkları önlemleri hayata geçirirken ekonomik, politik ve sosyal yönden zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik olarak karşılaştıkları zorluklara ilişkin getirdikleri çözüm önerilerine ilişkin olarak M7'nin;

"İSG anlamında okulumda çalışmalarını yürütürken en çok ekonomik olarak zorluk yaşamaktayım. Bu alanda kullanılacak mali kaynakların merkezden bağımsız olarak okul tarafından kullanılmasına izin verilebilir.

Şeklindeki ifadesi ve M1'in;

"Okulumuzdaki yaşadığımız sorunları merkeze bildirmek için yazdığımız yazıların çeşitli birimlerden geçmesi gerekmektedir. Bu da zaman kaybına yol açmakta ve talebimizin karşılanacağı zamana kadar aynı riskler ile karşı karşıya kalmamız anlamına gelmektedir. Yazışmalar daha kısa sürede sonuçlanacağı, silsileden uzak bir şekilde doğrudan talep edilebilir."

şeklindeki ifadesi bürokratik anlamda yaşamış olduğu sorunlara karşı bir çözüm önerisi sunmaktadır. Ayrıca M11'in;

"İSG ile ilgili okul çevresinde yer alan tüm birimlerin (muhtarlık, kaymakamlık, ilçe müdürlükleri, belediyeler vb.) etkileşim içerisinde olması ve haberleşmeye açık olması gereklidir. Sadece devlet birimleri ile iletişim yetmemektedir. Maddi imkânsızlıklardan kaynaklı sıkıntılarımızı aşmak için okulun yakın çevresini de etkili bir şekilde kullanabilmesi gerekmektedir. Böylece anlık, küçük tehlikeleri zaman kaybetmeden bertaraf edebilme kabiliyetine kavuşmuş oluruz. Bana göre iş sağlığı ve güvenliği birimler arası koordinasyon gerektiren bir alandır."

Şeklindeki ifadesi ile de okulun bulunduğu yakın çevresinde iş sağlığı ve güvenliği süreçlerinde etkin bir rol oynamasının ne derece önemli olduğunu vurgulamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul müdürlerinin tamamının okulda gerçekleştirilmesi gereken iş ve işlemleri, ilgili kanunun (6331 sayılı kanun) kapsamında yürüttükleri ve yasal yükümlülüklerinin farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim Cereci ve Çetin'de (2019), araştırmanın bu sonucuna benzer olarak okul müdürlerinin İSG ile ilgili uygulamalarını yasal çerçevede yeterli bulmuşlardır. Okul müdürlerinin kurum içinde tüm tehlikelerden arındırılmış, güvenli bir ortam oluşturmalarının akademik başarıyı yükselteceği ve dolayısıyla İSG uygulamalarının önemli olduğu söylenebilir (Çay, 2019).

Okul müdürlerinin bazıları kurumlarının risk faktörlerini belirlerken gözlem yapmaktadırlar. Bazıları ise İSG ile ilgili yasal dayanaklar temelinde belirlemektedirler. Risk faktörlerinin okul müdürleri tarafından belirlenebilmesinin önemi alanyazındaki bazı çalışmalarda şöyle dile getirilmiştir: [Berman, Berman ve Gillen \(1999\)](#) tarafından yapılan çalışmada okullarda risk değerlendirme işlemlerinde en kritik görevin bir lider olarak okul müdüründe olduğunu belirtmiştir. Bir diğer çalışmada ise [Rettig \(1999\)](#) okul müdürlerinin risk değerlendirme işlemlerinde bilgi birikimlerinin önemine vurgu yapmıştır. [Archer \(1992\)](#)'ın gerçekleştirdiği diğer bir çalışmada da karşılaşılabilecek olası tehlikeli durumları öngörebilen ve olay gerçekleşmeden gerekli önlemleri alabilen okul müdürlerinin sorunları büyümeden yönetebildiklerini ifade etmiştir.

Okul müdürlerinin okul içi riskleri fiziki koşullar, öğrenci ve personel kaynaklı faktörler olarak ele aldıkları anlaşılmaktadır. Fiziksel olarak tehlikeli kabul edilen yerlere uyarı levhaları astıkları, öğrencilerin zarar görebileceği yerlerde, eşyaların duvarlara sabitlenmesi gibi önlemler aldıkları ve özellikle okul temizlik personeline kullandıkları ekipmanları ve kimyasal ürünleri nasıl kullanmaları gerektiğine dair eğitim verdikleri bulgularına ulaşılmıştır. [Dwyer, Osher ve Warger \(1988\)](#) çalışmalarında güvenli okulu etkili olarak göstermiştir. Okul müdürlerinin İSG kapsamında aldığı önlemler etkili liderlik kapsamında değerlendirilmektedir. [Schneider, Walker ve Sprague \(2000\)](#)'ın çalışanların İSG ile ilgili motivasyonlarını artırma konulu çalışmalarında ise için okul müdürlerinin okul binasına yönelik aldığı önlemler bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Okul müdürleri okul dışı riskler bağlamında okul bahçesine odaklandıkları görülmektedir. Bahçenin fiziki koşulları, öğrenci hareketliliği ve nöbet görevleri aldıkları önlemlerin temelini oluşturduğu anlaşılmıştır. [Byard \(2000\)](#) kaza sonucu hastaneye getirilen çocuklar arasında yaptığı çalışmada okulda en riskli yer olarak okul bahçesini göstermesi, okul müdürlerinin de okul dışı risk faktörü olarak okul bahçesini görmesiyle paralellik göstermektedir. Bu duruma paralel olarak [Yıldırım, Akan ve Çiftçi \(2018\)](#)'nin okul güvenliğine yönelik tehditleri konu alan bir diğer çalışmada ise okul müdürlerinin okul bahçesinin düzenlenmesi, nöbet görevlerinin sıkı takip edilmesi ve yetkileri dâhilinde tüm fiziksel alanların geliştirilmesine dönük çabaları dikkat çekmektedir.

Okul müdürleri okul içinde önleyici tedbirler alırken maddi ve bürokratik engeller yüzünden sıkıntı çekmektedirler. Kurumsal sistemlerde ödenek talep modülü bulunmasına rağmen genelde bu talepler karşılıksız kalmaktadır. [Boztuğ ve Akyol \(2017\)](#)'un araştırmalarında okul müdürlerinin görev yaptıkları okullarda güvenliği sağlamaya çalışırken yaşadığı birçok sıkıntının giderilmesindeki engel olarak maddi imkânsızlıkları göstermesi bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca [Hoşgörür ve Aslan \(2014\)](#) yaptıkları çalışmalarında okullara ayrılan kamu kaynaklarının yetersizliğinden ve olan kaynağın da dengesiz dağıtıldığından bahsetmişlerdir. Bu dengesizlik sonucunda okul müdürleri de okullarında etkili bir lider konumuna gelememektedirler. Sürekli olarak maddi kaynak sıkıntısıyla boğuşan bir okul müdürü eğitimci kimliğinden uzaklaşmaktadır. Kendilerini sürekli olarak kaynak arayışı içinde bulmaktadırlar. [Altuntaş'ın da \(2005\)](#) belirttiği gibi okul finansmanının en büyük bölümü devlet tarafından karşılanmalıdır.

Okul müdürlerine göre okul dışı risk faktörleri sadece kendi kurumlarına bağlı değildir. Önlemler almaya çalışırken diğer kurum ve kuruluşlardan da yardım almaları, iletişim kurmaları gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Gelişimini tamamlamış olan ülkeler iş sağlığı konusunda önemli araştırmalar yaparak çözümler ürettikleri anlaşılmaktadır. Amerika'da yapılan araştırmaların çoğunun konusu şiddet ve suçu engelleme amacıyla okul güvenliği ile ilgili olurken, Avrupa'da bulunan ülkeler, araştırma konusunu genişleterek iş sağlığı ve güvenliği terimini eğitim alanına da yaymış, diğer kurumların da ülke eğitim politikalarındaki yerine büyük önem vermiştir ([Srichai, Yodmongkol, Chakpitak ve Meksamoot, 2013](#)). Bu da okullar sorunları ile yalnız bırakılmamasını, diğer kamu ve özel kurum, kuruluşlarla işbirliği kurmalarının gerekliliğini göstermektedir.

Okul müdürlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri okul içi ve dışı olarak farklılık göstermemektedir. Araştırmaya katılan müdürlerin hepsinin en büyük sorunu ve önerisi finansman odaklı olmuştur. Birçok müdür, okullar arası finansman dengesizliğinin önüne geçebilmek için okul gelirlerinin ortak bir havuzda toplandıktan sonra eşit olarak dağıtılması görüşünü savunmaktadır. Nitekim [Çetin'de \(2019\)](#) okul müdürlerinin en büyük sorununun okul bütçe yetersizliği olduğunu ifade etmiştir. Maddi

sıkıntılardan sonra en çok öneride buldukları konu bürokratik işler hakkında olmuştur. Yetim ve Toprakçı'nın (2020) yapmış oldukları çalışma da müdürlerin, özellikle de göreve yeni başlayanların mevzuat konusunda hizmetiçi eğitim almaları konusundaki önerileri de bu araştırmanın bulgusuyla da paralellik göstermektedir. Ayrıca ülkemizde bulunan İSG mevzuatının da okul bazında tam olarak özelleştirilememiş olması müdürlerin dile getirdikleri sıkıntılarını destekler niteliktedir.

Okul müdürlerinin görüşlerine göre okullardaki İSG uygulamaları okul türlerine göre farklılık göstermektedir. Bu yüzden İSG mevzuatının okul türlerine özgü olarak özelleştirilmesi gerekmektedir. İSG ayrı bir uzmanlık dalı olduğu için tüm yükün müdürlerin omuzlarına bırakılmaması gerekmektedir. Okullar gruplandırılarak, belirli sayıda okul için İSG uzmanı görevlendirilmesi gerekmektedir. Okulları İSG açısından hazır hale getirebilmek için ciddi bir maddi kaynağa ihtiyaç vardır. İl veya ilçe özelinde ortak bir havuz oluşturularak, biriken kaynak öğrenci sayısına göre okullara paylaştırılmalıdır. Okullar yalnızlaştırılmamalı, tüm toplumu etkileyen bir kurum olduğu akılda tutularak diğer tüm kurumların desteğine rahat ulaşabilecek şekilde iletişim ağları kurulmalıdır. Okullarda İSG araştırmaları okul türlerine göre yapılabilir. Yeni yapılacak çalışmalarda İSG uygulamalarının niteliği çalışan olarak öğretmenlerin gözünden de incelenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, S., Çevik, B. & Çakıcıer, N. (2013), Gümüşova meslek yüksekokulu'nda iş güvenliği bilincinin belirlenmesi. *D.Ü. Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 69-7.
- Altuntaş, S. Y. (2005). *İlköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri (Van ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Andersson I., Gunnarsson K. & Rosèn G.(2015). Role of headmasters, teachers, and supervisors in knowledge transfer about occupational health and safety to pupils in vocational education. *Safety and Health at Work*, 6(4),317-323, ISSN 2093-7911, <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2015.07.012>.
- Archer, J. (1992). Campus in crisis: Coping with fear and related to serial murder, *Journal of Counseling & Development*, v.71, pp.96-100, USA
- Aydoğan, Z. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bu eğitimin çevre sağlığı farkındalığına etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 261-284.
- Başar, M., Akan, D. & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578. doi:10.24106/kefdergi.427432
- Berman, Dene S., Berman Jennifer D. & Gillen M. (1999). Behavioral and emotional crisis management in adventure education. *The Journal of Experiential Education*, v.21, n. 2, pp.96-100, USA.
- Boztuğ, Ö. & Akyol, B. (2017). İlkokullarda yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul güvenliği (Aydın ili efeler ilçesi örneği) . *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 4 (1) , 74-95 . DOI: 10.30803/adusobed.309072
- Butcher, K. T. & Manning, M. L. (2005). Creating safe schools. Clearing House. *A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, v79, n1, 55-60.
- Byard RW. Accidental childhood death and the role of the pathologist. *Pediatric and Developmental Pathology*, 2000;3:405-18.
- Cereci, C. & Çetin, R . (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri .*Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* , 6 (2) , 151-162 .
- Çay, E . (2019). Özel eğitim okulu yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği' ne yönelik görüşleri. *Education Sciences*, 14 (1) , 1-16 .
- Çelikten, M. (2001). Etkili okullarda karar süreci. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (11) , 1-12. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23744/252917>
- Çetin, Ş . (2019). Okul müdürlerinin karşılaştığı sorunlar: Nitel bir inceleme .*Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27 (4) , 1637-1647 . DOI: 10.24106/kefdergi.3204
- ÇSGB, 6331 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 30 Haziran 2012
- Çiçek, Ö. & Öçal, M. (2016). Dünyada ve Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğinin tarihsel gelişimi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* , 5(11),106-129.

- Dwyer, K.P., Osher, D. & Warger, C. (1988). *Early Warning, Timely Response, A Guide to Safe Schools*. Washington, DC: U.S. Department of Education.
- Delionü, Ö. & Utlu, Z. (2016). Lise ve dengi okullarda iş sağlığı ve güvenliği ile iş sağlığı ve güvenliği dışındaki tehlikeler. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1514-1531. doi: 10.14687/ijhs.v13i1.3434
- Dönmez, B. & Özer, N. (2010). Güvenlik kamera sistemlerinin yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 16 (2), 215-230.
- Goodwin, R. H., Cunningham, M. L. & Childress, R. (2003). The changing role of the secondary principal. *National Association of Secondary School Principals Bulletin*, 87(634), 26-42.
- Göksoy, S., Emen, E. & Aksoy, C. (2013). Okullarda güvenlik sorunu. *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (200), 123-139. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36551/415144>
- Gümü, B. (2016). Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin irdelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No: 433050).
- Gürkan, H. & Toprakçı, E. (2018). İlkokul müdürlerinin mesleki gelişimi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2018, ss. 64-81, DOI: 10.19160/ijer.434582
- Hasle, P. & Limborg, H. J. (2006). A review of the literature on preventive occupational health and safety activities in small enterprises. *Industria lHealth*, 44(1), 6-12.
- Hoşgörür, V. & Arslan, İ. (2014). Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu (Yatağan İlçesi Örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 91-1022
- Kandemir, A. & Argon, T. (2020). İnsan kaynakları yönetiminin iş güvenliği uygulamaları açısından okul güvenliği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (3), 1154-1167. DOI: 10.24106/kefdergi.3590
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karakütük K., Özdoğan Özbal E. & Sağlam A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3) 1214-1232
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Korkut, G. & Tetik, A. (2013). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun getirdiği yenilikler ve temel sorunlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 455-474.
- Kök Sevdalı, N (2019). Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, 2019.
- Management Association, I. (Ed.). (2021). Research anthology on school shootings, peer victimization, and solutions for building safer educational institutions. *IGI Global*. <http://doi:10.4018/978-1-7998-5360-2>
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014). Resmi Gazete (Sayı:29072).
- Mudarri, D. (2006). Introduction safe and healthy school environments, safe and healthy school environments. *New York Oxford University Press*.
- Özkılıç, Ö. (2005). *İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri ve risk değerlendirme metodolojileri*. TİSK Yayınları: Ankara
- Schulte P., Stephenson C.M., Okun A. H., Palassis J. & Elyce Biddle (2005). Integrating occupational safety and health information into vocational and technical education and other workforce preparation programs. *American Journal of Public Health* 95, 404-411, <https://doi.org/10.2105/AJPH.2004.047241>
- Ratcliff, D. (1995). *Validity and reliability in qualitative research*. <http://qualitative-research.net/Validity.pdf>
- Rettig M. A. (1999). Seven steps to school wide safety. *Principal*, v.79, pp.10-13, USA September
- Schneider, T., Walker, H. & Sprague, J. (2000). *Safe School Design: A Handbook For Educational Leaders- Applying The Principles Of Crime Prevention Through Environmental Design*.
- Srichai P., Yodmongkol P., Chakpitak N. & Meksamoot K., (2013). Managing school safety in thailand. *Assessing the Implications and Potential of a Lean Thinking*, April-June, 1-17.
- Symons, C. W., Cinelli, B., James, T. C. & Groff, P. (1997). Bringing student health risks and academic achievement through comprehensive school health programs. *Journal of School Health*, 40(6), 220-227.
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayınları 3. Baskı
- Turhan, M. & Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1 (1), 121-142.

- Türkoğlu, Ç. & Balkan, B. (2020). Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesine yönelik bir alan araştırması. *Kırklareli Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi* , 6 (2) , 216-237 . DOI: 10.34186/klujes.836115
- Türüdü, N.O. (2019). *Öğretmenlerin iş güvenliği kültürü ile okula yönelik tutumları arasındaki ilişki*. (M.S. thesis). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yetim, G. & Toprakçı, E. (2020). Problems faced by new school heads and suggestions for solutions, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 21(1), 13-32. DOI: 10.17679/inuefd.538914
- Yıldırım, İ , Akan, D & Çiftçi, M . (2018). Ortaokul müdürlerine göre okul güvenliğine yönelik tehditler ve çözüm önerileri .*Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 20 (2) , 135-156 . DOI: 10.26468/trakyasobed.502187
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2013) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara:Seçkin yayıncılık.
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2011). Göreve yeni başlayan özel dersane öğretmenlerinin kurumlarındaki çalışma koşullarına ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (2), 635-650.
- Yorio, P. L., Willmer, D. R. & Moore, S. M. (2015). Health and safety management systems through a multi level and strategic management perspective: Theoretical and empirical considerations. *Safety Science*, 72, 221-228.